

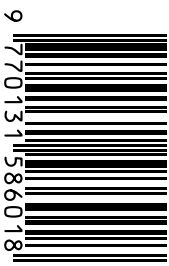
EESTI LOODUS

Tuttpütt ja teised aasta tähed

Mida teha jõulupuuga?
Kuusk, valvik ja soo-neiuvaip
Lääne-pöialpoiss ja suur-konnakotkas

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2226-5692 (võrguväljaanne)

9 770131 586018

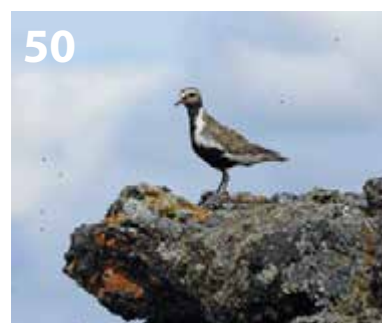
71. aastakäik Nr 1, jaanuar 2020

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg: Toomas Kukk**
- 3 Sõnumid**
- 11 EL küsib: vastavad Helen Heintalu ja Uudo Timm**
- 16 Aasta lind: Tuttpüti elukeskkond on vesi**
Margus Ots ja Leho Luigujõe tutvustavad veelindu, kes on silmapaistva välimuse poolest hästi tuntud, ent ometigi napib tema kohta teadmisi
- 20 Aasta puu: Harilik kuusk on üldtuntud, temaga tehakse tutvust juba lapsena jõulude ajal**
Jane Frey annab ülevaate meie metsade ühest põhilisest puuliigist, kelle hulka kuulub ka Eesti kõige kõrgem puu
- 24 Aasta sammal: Valvikust juba niisama mööda ei jookse**
Nele Ingerpuu kiidab, et valvikut on lihtne ära tunda, ja kutsub üles sambala leiukohtadest teada andma
- 26 Aasta seen on alpi põdrasamblik: üsna iseäralik lugu**
Polina Degtjarenko, Inga Jüriado ja Kristiina Mark arutlevad vastuolulise info üle: kas aasta seen saab olla samblik ehk kuidas käsitleda liitlendit?
- 30 Aasta liblikas: Teelehe-mosaiikliblikas**
Toomas Tammaru, Hendrik Meister ja Ly Lindman õpetavad tähele panema põnevat päevaliblikat ja tema käekäigu eest hoolt kandma
- 34 Aasta orhidee: Soo-neiuvaibale meeldib Eesti**
Tiiu Kulli artiklist selgub tõsiasi, et mõnel kaitsealusel taimel läheb päris hästi, kui vaid ei kuivendataks ega muul moel elupaiku hävitataks
- 38 Sada rida Eesti loodusest: Kui rohi oli rohelisem ja lumi valgem. Timo Palo**
- 40 Üks Eesti paigake: Kavilda ürgorg: allika- ja ohurikas**
Juhani Püttsepp meenutab aegu, mil Tartumaal asuvast sügavast orust läbisõitmine ei pruukinud olla nii lihtne kui nüüdisaegset sirget teed pidi
- 42 Poster: Eesti Looduse fotovõistluse taimefotode peaauhind. Marko Vainu**

- 44 Intervjuu: Samblad on tunduvalt huvitavamad, kui esmakohtumisel võib paista**
Samblateadlast Nele Ingerpuud küsitlenud Toomas Kukk
- 50 Islandil linde pildistamas 3. Punajalg-tilder, mustsaba-vigle, rüüt ja mõned teised**
Mati Rahu ja Kaja Rahu jätkavad Islandi lindude artiklisarja liikidega, kes meil on nüüdisajal pigem haruldased, ent saareriigis üsnagi levinud
- 56 Suur suur-konnakotkamaa Valgevene**
Ülo Väli kirjeldab üldiselt haruldase linnuliigi uuemaid uuringuid: Euroopa mõistes oluline populatsioon elab Valgevenes
- 61 Lääne-pöialpoiss on meie uus haudelind**
Uku Paal võtab kokku Eestis uustulnuka arvukuse andmed, mille järgi oleme saanud uue püsivalt pesitseva linnuliigi
- 62 Pöialpoisid**
Karl Adami vaatleb meil pesitsevaid pöialpoisse ja uurib nende elupaigandluste erinevusi
- 66 Ilmateenistus 100: Lühiülevaade Eesti kliimast**
Ain Kallis võtab lühidalt kokku olulisemad näitajad, mis meie kliimat kirjeldavad: aastane õhutemperatuur ja sademete hulk
- 68 Veerand sajandit zooloogiaringi**
Piret Pappel vahendab 25 aastat kestnud järjepidevat loodusõpet Tartu ülikooli ja loodusmaja juures: loomad huvitavad noori endiselt
- 70 Tegutse teadlikult: Mida jõulupuuga jaanuaris ette võtta?**
Martin Tikk soovib viia jõulupuud pärast pühi ja aastavahetust, kui kuusk enam rõõmu ei paku, tuleksulptuuriks või kasutada meisterdamisel
- 72 Raamatud**
- 73 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt**
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Mis ühendab tuttpütti ja kuuske?

Astavahetus on möödas ja saabunud järjekordne liig-aasta, 29-päevase veebruariga. Loodetavasti tuli uus aasta kõigil kenasti, tsiteerides tuttavat keeleteadlast: „säravi silmi, lahtisi hõlmu ja kolisevi pudeli“. Pidustused üle elatud, tuleb varsti ka kuusk toast välja viia. Selle kohta loe nõuandeid lk 70.

ÜRO on tänavuse aasta kuulutanud taimetervise aastaks (www.ippc.int/en/iyp/), pidades silmas eelkõige taimi kui põllumajanduslikku objekti. Seetõttu pöörame ka Eesti Looduses sel aastal rohkem tähelepanu taimele ja nende kahjustajatele herbiivooridele.

Mõnedki uue aasta olendid on teada juba ammu, näiteks tuttpüti kuulutas Eesti ornitoloogiaühing aasta linnuks 2. juulil 2019. Peale tuttpüti tutvustavad ornitoloogid tänavu ka teisi Eestis elavaid pütiliike: hallpõsk-pütti, sarvikpütti, väikepütti ja mustkael-pütti. Tuttpütiaastal kogutavate andmetega loodetakse saada täpsemaid teadmisi püttide leviku ja arvukuse kohta Eestis ning aidata paremini korraldada püttide kaitset.

Eesti Looduse toimetuse valis aasta puu detsembris. 1996. aastast valitud aasta puud ei ole senini kordunud ning põhimõtteliselt võiks puittaimi jätkuda veel kauaks. Urmas Roht on avaldanud raamatu „90 kodumaist puittaimet“ (2011). Seetõttu – isegi kui jätta kõrvale naturaliseerunud sisetoodud liigid leedrid – võiks pärismaiseid liike jaguda aastakümneteks.

Kuivõrd aasta puudeks on nimetatud perekondi, on valik siiski muutunud üsna ahtaks. Viimasel kümne aastal aastal ongi aasta puu seisuses olnud tegelikult põõsad, nagu mullu kibuvits. Seetõttu otsustasime valida aasta puud ka juba olnute seast: kuusk oli aasta puu teiseks, 1997. aastal. Pealegi on 22 aastat tagasi ilmunud teave, kas või kuusikute leviku ja pindala kohta, praegu-

Foto: Peedu Saar

seks osalt vananenud.

2015. aastal valiti Euroopa aasta puuks Orissaare staadionil kasvav tamm. Sellest ajakirjanumbrist (lk 12) selgub, et Suurbritannias ja Iirimaal on aasta puu tiitli saanud silmapaistvad või märkimisväärse ajalooga põlispuud. Samamoodi võiksime Eestis aasta puuks nimetada näiteks Viiralti tamme.

Või Underi männi? Eesti Looduse toimetuse seinal on kunstnik Juhan Püttsepa linoollõige „Underi määnd Väanas“ (1965). Marie Underi ja Artur Adsoni suvila sai Väana-Jõesuus valmis 1938. aastal ning põles maha sõja lõpul. Suvila asukoht on looduses tähistatud, ent männi olemasolu kohta pole seni õnnestunud lähemat teavet leida.

Jaanuarinumber ongi keskendunud aasta olenditele. Seda teemat jätkame kõigis tänavustes numbrites: aasta liikide rohkus annab hulganisti materjali. Võib-olla jõuame ka aasta bakterini, nagu bioloog ja loodusemees Georg Aher on pakkunud (lk 78).

toomas kuke

EESTI LOODUS

71. aastakäik Nr 1, jaanuar 2020

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/estiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2020

Summaries of some articles can be found at
our web site www.estiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit
säästvalt majandatud
metsast ja kontrollitud
allikatest

www.pefc.ee

Trükitud trükikojas Printall

